

46. møde.

Onsdag den 13. januar 1954 kl. 14.

Formanden: Ved årsskiftet bragte jeg på folketingets vegne Deres Majestæter Kongen og Dronningen tingets hilsen og tak for det gamle år samt de bedste ønsker for 1954.

Kongen bad mig hilse folketingets medlemmer og gav udtryk for ønsket om held og lykke til løsningen af de opgaver, tinget skal klare i den kommende tid.

(Medlemmerne påhørte stående formandens meddelelse).

Medlemmer af folketinget Einer-Jensen, Erik Eriksen, Ole Bjørn Kraft, Jørgen Jørgensen (Lejre) og Viggo Starcke har meddelt mig, at de ønsker her i tinget at stille følgende forespørgsel til justitsministeren:

Vil justitsministeren gøre rede for de retningslinier, der lægges til grund ved benådning af domfældte, som afsoner langvarig eller livsvarig frihedsstraf for under besættelsen begåede forbrydelser, der er pådømt i medfør af straffelovstillægget angående forræderi og anden landsskadelig virksomhed?

Folketingsmand Tholstrup har meddelt mig, at han ønsker skriftligt her i tinget at fremsætte:

Forslag til lov om oprettelse af et næringsfrihedsråd.

Jeg gør opmærksom på, at det er min agt at søge folketingets samtykke til at lade dette forslag behandle i morgen sammen med lovforslaget om tilsyn med monopol og konkurrencebegrænsning.

Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov nr. 416 af 12. juli 1946 om friskoler, om hjemmeundervisning samt om efterlønskassen for friskoler og efterskoler

har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer er omdelt.

Folketingsmand Harald Nielsen har meddelt mig, at han ønsker til indenrigs- og boligministeren at stille følgende spørgsmål:

Det ønskes oplyst, med hvilken begrundelse det i visse tilfælde på forespørgsel til amtskontorerne fra disses side er hævdet, at det ikke i henhold til den kommunale valglovs § 13, stk. 7, er tilladt at indgå dobbelte listeforbund, f. eks. mellem tre indbyrdes forbundne lister af samme partifarve og en fjerde liste af anden partifarve.

Spørgsmålet vil blive optaget på dagsordenen for tingets førstkommande spørgetid efter spørgetiden i dag.

Fra økonomi- og arbejdsministeriet er modtaget en redegørelse af 10. december 1953 vedrørende administrationen af lov nr. 169 af 30. marts 1946 om iværksættelse af offentlige arbejder m. v. og beskæftigelse af arbejdsløse i finansåret 1952—53.

Eksemplarer af redegørelsen er omdelt.

Ved folketingsmændene Damsgaard og Fibiger er modtaget en af Landboforeningen Nordthy vedtaget resolution om snarest mulig færdigbygning af Hanstholmhavnen.

Andragendet vil blive henvist til finansudvalget.

Skriftlig fremsættelse af lovforslag.

Forslagsstilleren (Tholstrup): Jeg har her ved æren på retsforbundets vegne for det høje ting at fremsætte *forslag til lov om oprettelse af et næringsfrihedsråd.*

Næringsfrihedsrådets opgave er at tage vare på, at der hersker fri konkurrence, idet vi anser den frie konkurrence for det eneste, der kan modvirke monopoler og prisaftaler m. m.

Det er næringsfrihedsrådets opgave at efterforske, hvilke årsager der er til ufriheden, og derefter, efterhånden som man finder årsagerne, at komme med indstillin-

[Tholstrup.]

ger til ministeren for handel, industri og søfart om, hvad der kan gøres for at eliminere disse årsager eller for at afbøde de samfundsskadelige virkninger heraf.

Da resultatet af sådanne efterforskninger og afventning af den videre behandling nemt kan trække i langdrag, har vi fundet det nødvendigt med en paragraf, som straks ophæver de indgåede aftaler om priser, produktions- og omsætningsregulering, og som samtidig gør det ulovligt at indgå nye aftaler. Stk. 2 i § 7 er taget direkte fra regeringsforslagets § 10, medens det øvrige indhold af loven er bygget på de erfaringer, der er gjort, og den lovgivning, der findes i andre lande; således er forslaget om oprettelse af et næringsfrihedsråd taget fra den svenske lov, omtalt i trustlovskommissionens betænkning nr. 3, side 43—45.

Ifølge den nylig vedtagne lov i Sverige består dette næringsfrihedsråd af 8 medlemmer, og ifølge den engelske lov, omtalt i betænkningen på side 34—36, har man også der 8 medlemmer i en monopolkommission, som har nogenlunde samme formål som næringsfrihedsrådet i Sverige. Denne monopolkommission blev nedsat i 1949, og et af resultaterne af dens arbejde har været et forslag til parlamentet om et pålæg til en bestemt branche, hvorefter eksklusiv-aftaler og kollektiv boykot indenfor denne branche forbydes.

§ 7 støtter sig i særlig grad til lovgivningen i USA, omtalt i betænkningen side 36—38. Hovedhjørnestenen i den amerikanske trustlovgivning er den berømte Sherman Act fra 1890, som kort og godt forbyder aftaler, og som indeholder meget kraftige straffebestemmelser.

Man bruger i denne lov også meget kraftige udtryk som f. eks. sammensværgelse, og ikke alene forbyder man sammensværgelser, men også forsøg herpå.

Den amerikanske forretningsverden ved, at ifølge Sherman Act er det kriminel handling at lave indbyrdes prisaftaler eller blot forsøge herpå.

Amerika har således i dag de mest kategoriske bestemmelser, men kan også rose sig af at have de frieste næringsforhold, således at det i Amerika er lettere for ungdommen at etablere sig end i noget andet land.

Vel har man store amerikanske firmaer, som stadig vokser, men antallet af beskæftigede i enkeltmands- og små virksomheder er i stadig stigning, således at disse udgør en større og større procentvis andel, medens antallet af ansatte i storvirksomhederne procentvis er faldende i modsætning til herhjemme. Den danske valuta- og restriktionspolitik, navnlig siden 1932, gør det sammen med de stadig stigende jordpriser vanskeligere og vanskeligere for ungdommen at etablere sig.

Ungdommens nyetablering er den aller vigtigste impuls til at skabe konkurrenceforhold og dermed fremtvinge større effektivitet i produktion og omsætning.

Det er vort håb, at det påtænkte næringsfrihedsråd snart vil finde de virkelige årsager til den manglende næringsfrihed, og at folketinget så fremefter vil tage konsekvenserne af disse afsløringer og gennem lovgivningen få etableret den frihed, som vi alle sætter så højt. Næringsfriheden er jo en del af den personlige frihed, som er grundlag for vor kultur, for de åndelige og materielle fremskridt.

Jeg tillader mig med disse ord at anbefale lovforslaget til det høje tings velvillige behandling.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Erhard Jakobsen* til økonomi- og arbejdsministeren.

Kan der indenfor den nuværende beskæftigelseslovgivnings rammer anvises passende arbejde for sådanne yngre videnskabsmænd, der ikke på normal vis har kunnet opnå beskæftigelse?

Erhard Jakobsen: Det problem, som har foranlediget mig til at stille dette spørgsmål til den højtærede økonomi- og arbejdsminister i dag, kan man nemt gå hen over og overse. Det drejer sig nemlig ikke om ret mange mennesker; jeg tror, at hvis de ville begynde at gå i demonstrationstog til folketinget, ville de ikke tælle så forfærdelig mange. Men det betyder jo ikke, at problemet ikke har nogen betydning. Må jeg lige kort ride det op. For de fleste, som

[Erhard Jakobsen.]

vælger et studium, spiller hensynet til, om man, når studierne er afsluttet med eksamen, kan vente at få en stilling, selvfølgelig en meget betydelig rolle. Det gælder for de fleste studieretninger, at den afsluttende eksamen giver ret gode muligheder for at få en stilling. Men for de grupper, som jeg her vil sige noget om, og som mit spørgsmål drejer sig om, gælder det, at de i al almindelighed ikke har udsigt til nogen stilling. Der er naturligvis ved universiteterne lærerpladser i de pågældende fag, som nogle af disse kandidater vil kunne få, men i mange tilfælde vil de ikke have adgang til en sådan stilling, og det betyder for mange af dem, at deres mulighed for, som de havde tænkt sig, efter eksamen at drive videnskabeligt arbejde faktisk er udelukket.

Jeg er ganske klar over, at så længe man opretholder — og det ønsker vel i og for sig alle — en fri studieordning, hvor staten ikke blander sig i, hvem der skal studere, hvor mange der skal studere, og hvad de skal studere, har samfundet ikke noget ansvar med hensyn til, om den ene eller den anden kommer ud for en arbejdsløshedsperiode, fordi der ikke er noget at lave indenfor vedkommende fag. Men jeg mener, at et særligt hensyn må gælde, hvis samfundet har en interesse i, at et mindst antal i alt fald beskæftiger sig med det pågældende fag. Det mener jeg gælder på dette område. Det har samfundet jo allerede anerkendt i visse tilfælde, nemlig overfor cand. mag.erne, hvor arbejdsministeriet allerede har truffet foranstaltninger til at modvirke virkningerne af arbejdsløsheden. Man behandler dette forhold efter beskæftigelseslovens bestemmelser om langvarigt arbejdsløse, således at disse folk får en 6 måneders beskæftigelse.

Men denne beskæftigelseslovgivning kan, såvidt jeg kan se — og det er det, mit spørgsmål drejer sig om — ikke anvendes på den gruppe, vi har at gøre med her, de yngre videnskabsmænd. Så er spørgsmålet: Har samfundet nogen interesse i, at disse mennesker kan drive deres studium? Jeg ved, der findes visse åndsaristokrater blandt os, der mener, at dette at gå og pusle med noget gammelt ragelse ikke har så stor samfundsmæssig betydning. Men jeg vil

advare imod, at man på forhånd giver sig til at sortere videnskabsgrene efter den betydning, man måtte tillægge dem. Jeg tror, man må give frit slag. I hvert fald ved jeg, at hvis man afskærer visse af disse grupper fra at drive deres forskning videre, betyder det, at man samtidig stopper kilderne på en række andre områder, hvor studiet anses for meget vigtigt.

Efter min opfattelse har der været gode muligheder for at beskæftige en del af disse folk indenfor vore kulturelle og videnskabelige institutioner, og når jeg stiller spørgsmålet til den højtærede økonomi- og arbejdsminister i dag, er det netop med henblik på at få at vide, om ministeren mener, at den nugældende ordning er tilfredsstillende, eller om ministeren eventuelt kan pege på andre veje til at bevare disse menneskers muligheder for at drive et studium til gavn for os allesammen.

Økonomi- og arbejdsministeren (Krag): Samfundet har naturligvis en interesse i, at der også i vort lille land kan finde videnskabelige studier sted af dybtgående teoretisk eller historisk karakter. Noget ansvar for, at de personer, der driver sådanne studier, livsvarigt kan finde deres næring ved at fortsætte med at arbejde på de linier, kan samfundet naturligvis ikke påtage sig, hvilket den ærede spørgsmålsstiller jo også gav udtryk for at han var klar over. Men ikke desto mindre har man i henhold til beskæftigelsesloven og med tilskud efter denne lov iværksat foranstaltninger til beskæftigelse af ledige cand. mag. er m. v. ved forskellige videnskabelige institutioner, f. eks. Det kongelige Bibliotek, rigsarkivet, nationalmuseet, universitetsbiblioteket og Det danske Sprog- og Litteraturselskab. De pågældende henvises normalt som ledere af særlige foranstaltninger for ledige kontorfolk iværksat af disse institutioner. Disse foranstaltninger er ligesom beskæftigelsesforanstaltninger i almindelighed beregnet på langvarigt ledige, som gennem arbejdet med en sådan midlertidig beskæftigelse får mulighed for at vedligeholde deres arbejdsevne og optræne den. En betingelse for, at de kan henvises dertil, er, at de er registreret som ledige gennem cand. mag.-foreningen.

Det følger af disse foranstaltningers

[Økonomi- og arbejdsministeren.]

karakter af beskæftigelsesforanstaltninger, at de personer, der henvises til dem, i overensstemmelse med de sædvanlige regler må afgå fra foranstaltningerne efter en vis normal henvisningsperiodes forløb. Man har ganske vist i en række tilfælde kunnet forlænge foranstaltningens varighed for den enkelte person, når særlige forhold har talt derfor, men ellers har man for disse foranstaltningers vedkommende måttet følge den almindelige linie, at de, der henvises til dem, når en vis tid er gået, må vige pladsen, for at andre ledige kan komme til.

Økonomi- og arbejdsministeriet, der til stadighed har haft opmærksomheden henvendt på spørgsmålet om iværksættelse af disse foranstaltninger, mener ikke, at der for tiden er grundlag for at godkende nye foranstaltninger for cand. mag.er. Ministeriet er imidlertid indstillet på at forlænge de allerede bestående ordninger, og såfremt ledigheden blandt cand. mag.erne skulle stige yderligere, er man positivt indstillet på at godkende nye foranstaltninger af denne art. Man er endvidere opmærksom på, at en løsning af de problemer, der her er rejst, kan nødvendiggøre forhandlinger med andre ministerier og administrationsgrene, forhandlinger, som vi er villige til at gå ind i, når tilstrækkelig foranledning foreligger.

Erhard Jakobsen: Jeg vil blot takke ministeren for den velvillige modtagelse og udtale ønsket om, at de institutioner, som ministeren måtte komme i forhandling med, vil se lige så velvilligt på sagen, som ministeren har gjort ved denne lejlighed.

Formanden: For en ordens skyld gør jeg opmærksom på, at ved spørgsmål til ministrene kan man kun få ordet i anden omgang, hvis det drejer sig om at stille et tillægsspørgsmål.

Hermed sluttede spørgsmålet, og spørgetiden var dermed til ende.

Man gik dernæst til:

Første behandling af forslag til lov om det udenrigspolitiske nævn.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 1429; fremsættelsen findes i tidenden sp. 1808).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Alsing Andersen: Det foreliggende lovforslag tilsigter blot en tilpasning af den hidtidige lovgivning på dette område dels til den nye grundlovs bestemmelser, dels på et par punkter til den praksis, som efterhånden har udviklet sig. Jeg finder derfor ingen anledning, i alt fald ikke på nærværende tidspunkt, til at fordybe mig i lovforslagets enkeltheder, og jeg finder så meget mindre anledning dertil, som det er min opfattelse, at denne lovgivning i den lange årrække, den har været i kraft, har fungeret på såre tilfredsstillende måde.

Det er bemærkelsesværdigt, at det problem, som ligger til grund for denne lovgivning, nemlig spørgsmålet om parlamenternes kontrol med udenrigspolitikken, har været ude for tiltagende interesse i de senere år, navnlig efter den sidste verdenskrig; det har blandt andet givet sig udslag i, at spørgsmålet har været drøftet i internationale forsamlinger, f. eks. indenfor den interparlamentariske union, der netop behandlede dette spørgsmål på sin sidste konference i Washington sidste efterår. For Danmarks vedkommende blev dette spørgsmål løst dels ved gennemførelse af loven om det udenrigspolitiske nævn i 1923, altså for 30 år siden, dels ved den praksis, som iøvrigt har udviklet sig her i tinget. Der er efter min mening efterhånden foregået en sådan udvikling her i Danmark, at folkerepræsentationen, som jo nu er dette høje ting alene, har en afgørende kontrol med og indflydelse på landets udenrigspolitik.

Jeg kan på den socialdemokratiske gruppes vegne anbefale lovforslaget til vedtagelse.

Jørgen Gram: Ligesom den foregående taler kan jeg på mit partis vegne anbefale det foreliggende lovforslag til velvillig behandling og til senere vedtagelse.

Lovforslaget er en konsekvens af den grundlov, vi lige har vedtaget, hvori det bestemmes, at der skal oprettes et udenrigspolitisk nævn, således som vi har haft det før, og i den form, som det fastsættes i det foreliggende lovforslag. Det drejer sig om en ajourføring, således som den måtte komme, efter at vi har fået en ny grundlov,